

VELIKONOČNÍ SYMBOLY

BERÁNEK

Pod pojmem velikonoční beránek si každý z nás okamžitě představí sladkou moučnickovou pochoutku, pečenou ve formě tvaru beránka.

Jako symbol byl a je znám nejen v křesťanství, kde byl symbolem Božího beránka, Ježíše Krista. Kupříkladu židovský bůh byl chápán jako pastýř, starající se o své stádo oveček.

Velikonoční beránek je jako obřadní pokrm znám od středověku dodnes. Nikde se bohužel nedochovalo, zda se jednalo o pokrm z masa či pečiva. Ale jelikož se masitý pokrm mohl jíst až po svěcení pokrmů, které připadalo na

Boží hod velikonoční (Velikonoční neděle) a pak také z důvodu, že beránka jako masitý pokrm si nemohl dovolit každý, se dá předpokládat, že naši předkové připravovali beránka pečeného z těsta jak slaného, tak i sladkého. Tomu odpovídá jeden starý recept, který jako suroviny mimo jiné uvádí rýži, rýžovou mouku, mandle a mandlový olej.

ZAJÍČEK

Zajíček jako symbol tradičních Velikonoc k nám připutoval z Německa, tudíž se jedná o symbol převzatý. Ale vzhledem k rostoucímu počtu „čokoládových zajíčků“ na pultech našich obchodů jistě neuškodí vysvětlit, co má zajíček společného s vajíčkem a proč je s ním v období Velikonoc spojován.

V dnešní době bývá označován za tvora, který na Velikonoce přináší vajíčka (zejména čokoládová).

Vysvětlení se dá najít podle několika známých výkladů. Podle jednoho je zajíc přisuzováno tajné roznášení velikonočních vajíček, protože přes svou plachost a strach z lidí bývá na jaře vidán poblíž lidských obydlí, kde vyhledává potravu. Podle jiného výkladu bývalo zvykem do chleba pečeného ve formě tvaru zajíce položit vajíčko. Z toto můžeme usuzovat, že tak časem vznikla představa, že vajíčka skutečně přináší či dokonce snáší zajíc. Dříve také bývalo

zvykem honit „velikonočního zajíce“, což znamenalo hledat ukrytá vajíčka na poli.

Zajíc ale nebyl jediným zástupcem zvířecí říše, kterému bylo přisuzováno nošení vajíček.

Tak třeba na Olomoucku odváděli rodiče své děti na Zelený čtvrtek po návštěvě kostela do zahrady, kde

museli hledat dárečky od „Pámბíčkovy slepičky“.

V západních Čechách zase na Zelený čtvrtek snášel červená vejce kohout

a ve středních Čechách (zejména na Rakovnicku, Berounsku a Křivoklátsku) nadělovala liška.

KŘÍŽ

Symbol kříže, spojovaný především s křesťanstvím, byl znám a uctíván v různých kulturách i náboženstvích jako významný symbol propojení božského a pozemského světa.

V křesťanství patří kříž k nejdůležitějším symbolům z důvodu ukřižování Božího syna, Ježíše Krista.

Trest ukřižování patřil k trestům výjimečně krutým a ponižujícím, na

kříži končili za své činy jen ti největší provinilci.

Kříž má dnes řadu podob. K neznámějším patří kříž ve tvaru písmene T (tzv. antoninský), kříž sv. Ondřeje ve tvaru písmene X, rovnoramenný řecký kříž a samozřejmě klasický křesťanský kříž s delším svislým ramenem, označovaný jako latinský (na něm byl ukřižován Ježíš).

VELIKONOČNÍ OHEŇ A SVÍCE

Velikonoční oheň představoval především světlo, spojené s Ježíšovým zmrtvýchvstáním.

Oheň se zapaloval a světil na Bílou sobotu při obřadech Velké noci (ze soboty na neděli). Stejně jako jarní slunce znamenalo vítězství nad zimou, stejně tak byl vykládán opětovný příchod Ježíše o Velikonocích.

Swíce patřila a patří k nejdůležitějším symbolům ve všech koutech světa. Světlo vždy symbolizovalo život.

Podle staré tradice se svíce zapalovala od posvěceného ohně v noci z Bílé soboty na neděli, kdy Ježíš vstal z mrtvých. Tato slavnost Vzkříšení se zahajovala vnesením zapálené svíce, za třikrát opakovaného zpěvu „Světlo Kristovo“ do úplně tmavého, zhasnutého kostela. Byla to jakási připomínka křesťanům, jakým zásadním obratem je vzkříšení Krista – jako noc, která se proměňuje v den. Lidé vcházející do

kostela si připalovali své svíce, čímž naznačovali, jak i oni byli Kristem ovlivněni. Tím se postupně celý kostel prozářil světlem.

Zapálená svíce se ponořovala do vody, posvěcené na křestní vodu, a zapalovala se od ní také křestní svíce.

Bílá barva svíce symbolizovala čistotu, naději a nový život.

Velikonoční svíce se v liturgii zapalovala jen od Velikonoc do letnic, při křtech (což značilo, že každý křest souvisí s velikonočním „znovuzrozením“ Krista) a také při pohřbech, kde se křesťané za mrtvého modlili, aby také on vstal k novému životu – k životu s Bohem.

POMLÁZKA

Pejstarší zmínka o pomlázce pochází ze 14. století, z paměti pražského kazatele Konráda Waldhausera, který popsal pomlázku ve velikonočním kázání: „... manželé a milenci šlehají se metlami a tepají rukou v pondělí a Úterý velikonoční. Ospalé a lenivé časně z rána v Pondělí velikonoční házejí do vody nebo alespoň je polévají ...“

Pomlázka je dodnes živou tradicí a zároveň jedním z hlavních symbolů Velikonoc. Pojem pomlázka značil a značí svazek spletených vrbových proutků, jako nástroj určený ke stejnojmennému šlehání dívek a žen, prováděného v Pondělí velikonoční (dříve i o Velikonoční úterý, zvané „odplatné outerý“, kdy děvčata oplácela hochům). Pomlázkou je také nazýván

výsledek koledování, ojediněle se s tímto názvem setkáme u jména pokrmu (plzeňská nádivka „Sekaná pomlázka z pomletého masa“).

Pomlázka (tedy prut – nástroj ke šlehání) měla a má mnoho podob i krajových názvů. Z některých vybíráme:

Binovačka a vinovačka – pomlázka pletená z prutů vinné révy.

Dynovačka – z Chodska, znamená nástroj šlehání a koledu.

Houdovačka, hodovačka – odvozené od hodu (velkého svátku, spojeného s hostinou).

Koleda – jihomoravské Vranovsko.

Kučkování, kyčkovanka,

KOLEDY

Hody, hody, doprovody,
dejte vejce malovaný!
Nedáte-li malovaný,
dejte aspoň bílý,
šak vám za to slepička
snese zase jiný,
v komoře v koutku,
na zeleném proutku.
(z Hradecka)

O srdce jediný,
propuk se čas,
dejte mi vajíčko,
sic přijdu zas,
červený nebo bílý.
(z Hradecka)

Slepička běhá po dvoře,
vajíčko se koulí v komoře,
dejte jí pítí, ať vám neuletí,
dejte jí semence,
ona vám snese
za den tři vejce.
(z Čáslavska)

kyčka – Opavsko.
Mrskút, mrskot, mrskut, mrskanda, mrskačka – název používaný na jižní a střední Moravě.
Pomihod, pamihod, pomrhod – zkratka středověkého popěvku Pomni hody do provody, střední Čechy, zejména na Rakovnicku.

Sekačka – Žďársko.
Šlaháčka, šlahání, šlehačka, vyplácání – oblast jihovýchodní Moravy.

Šmigrust, šmirgust, šmekúrst, šmekustr, šmykustr, šmerkust, šmerkous – severní Morava a východní Čechy.

Tatarec, tatar – střední Morava.
korbáč, karabáč – Morava (původ slova pochází z tureckého kyrbáč – bič, důtky).

Dalšími většinou jen regionálními názvy jsou:

Žila, žíla, metla, šviháčka, šihačka, šihot, čugár, kančúch, roučačka a mnoho dalších.

PENTLE, MAŠLE

Pokud děvče při pondělní koledě navázalo na pomlázku barevnou mašli, mohlo se v ní skrývat tajné poselství: Červenou barvou

Pomlázku musel umět každý chlapec, a proto kolem toho, kdo ji uměl uplést, se vždy scházelo dost malých hochů, kteří se tomuto umění chtěli přiučit. Do pomlázky se vplétala buď červená stuha, nebo červená nit. Pomlázky se pletly různě velké. Od malých, které se nosily stočené v kapse, přes klasické, s nimiž se chodilo na koledu, až po téměř dva metry dlouhé, tzv. obrádní.

Šlehání symbolizovalo předání svěžesti, mladosti, ohebnosti a zdraví mladého proutku. Děvčata se šlehala, aby byla zdravá, pilná a veselá po celý rok. V hospodářství vyšlehal hospodář čeládku, aby nebyla líná, a zašel i do chléva, kde vyšlehal krávu, aby se brzy otelila. Šviháním ovocných stromků se měl ovocný sad probudit ze zimního spánku k další úrodě. Vdaným ženám se pomlázkou vyháněl zlý jazyk. Šlehalo se také na znamení přátelství mezi rodinami – děti nechodily k těm sousedům, jejichž rodiče nebyli zadobře.

KOLEDY

Vstávaj ráno Marijáno,
hned dostaneš našlaháno,
dávaj vejca,
vyplácaj sa.
(z Moravy)
Vrbové tatárek,
mloví jedná v roce,
má zlatá děvčico,
dáš-li ty mně srce?
To je moje srdéčko,
dávám ti ho z lásky,
nevracaj ho zpátky.
(z Hané – Olomoucko)
Pani kmotra, slyšte chásku,
přicházíme na pomlázku,
opentlené žilky máme,
kdo nám nedá uhlídáme!
Pani kmotra, nemeškejte
barevná vajíčka dejte...
(z Moravy)

VAJÍČKO

Vejce bylo od pradávna symbolem plodnosti, úrody, života, narození, návratu jara, slunce a díky skořápce i symbolem bezpečí

Jeho přirovnávání k hrobu, který skrývá život, bylo symbolickým spojením se zmrtychvstáním Ježíše a s křesťanskými

naznačovala, že má hocha ráda. Modrou barvou mu dávala naději. Chlapec obdarovaný zelenou stuhou byl oblíbený. Naproti tomu ten, kdo obdržel stuhu žluté barvy, byl neoblíbený a dívka mu dávala najevo svůj nezáměr.

Velikonocemi. K masivnímu požívání vajec zrovna v této velikonoční době přispěl zřejmě konec půstu, při kterém byla konzumace vajíček všeobecně zakázána.

Ve spojitosti s lidovou tradicí vznikl zvyk zdobení vajíček a jejich darování, doprovázený množstvím pověr. Jednou z nich je i tato legenda z oblasti Hradce Králové:

„Bylo to toho dne, kdy Ježíš spolu se svatým Petrem chodili po světě, až došli navečer ke statku, kde požádali hospodyně o nocleh. Ráno nevěděla hospodyně, čím by pocestné pohostila, když v tom zakdákala slepice. Seběhla do kurníku a našla vejce. To pak upekla

v popelu a nabídla jej pocestným. Když se Ježíš se svatým Petrem najedli, poděkovali a odešli. Žena chtěla smést ze stolu skořápky, ale místo nich tam ležely kousky zlata. Od té doby, v tento den, na památku návštěvy oněch pocestných, hostila každého vajíčky.

CO MOŽNÁ NEVÍTE?

- ☞ Dříve se vajíčka uchovávala na delší dobu například potřením skořápky lněným olejem. Takto ošetřená vajíčka prý vydržela až 6 měsíců.
- ☞ Dalším způsobem bylo ukládat vajíčka do popela nebo do hrachu.

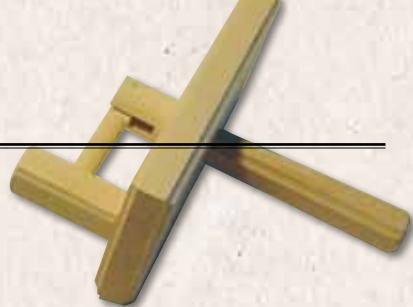

ŘEHTAČKA

Řehťačky, klapačky, mlýnky, trakářky a různé další doma vyrobené nástroje (především dřevěné) vydávající rámus svolávaly k bohoslužbám od Zeleného čtvrtka, kdy zvony umlkaly (odlétaly do Říma).

Klapačka se skládala z prkénka, připevněného na malém držadle, na kterém se uprostřed okolo osy otáčelo kladívko, jež tlouklo střídavě vpřed a vzad.

Valcha byla kombinací klapačky a řehťačky. Bylo to větší prkýnko, vespod mělo na obou stranách přibitá dřevěná péra, uprostřed vedle sebe dvě kladívka. Vpředu se točilo klikou, která otáčela

válcem s vroubkou. Přitom péra, která sjížděla po vroubcích, řehťala a kladívka se díky kolíkům připevněným na válci zdvihala a při dopadu zpět tloukla.

Valcha se držela levou rukou, byla opřena o prsa a pravou rukou se točilo za kliku.

Tragač byla větší valcha, kde se válec otáčel pomocí kolečka, umístěného uprostřed válce. Držel se v obou rukách a kolečkem se jelo po zemi jako s trakařem.

KVĚTINY

Počátek jara je v naší kulturní tradici nerozlučně spojen s představou příchodu nového života. Nelze snad ani najít příhodnější dobu pro oslavu lásky a zrození, a kvetoucí flóra nám toho může být příkladem.

Už dlouho před Velikonocemi to začne jemnými květy keře vilínu,

trochu později i drobnými sluníčky talovínů. Pak roztančí své sukynky sněžanky, brzy je v zahradách doběhnou krokusy a bledule, promodrají ladoňky, zazáří petrklíče, kalichy nabídnou první botanické tulipány a louky obarví nádherné hlaváčky a koni-

klece. Jehnědy zavoní medem a ve

všech možných barevných odstínech oblohy se zalesknou fialky. Nedá se to přehlédnout! Snad v každém vyvolají

KOČIČKY

Dalším symbolem Velikonoc jako svátku jara jsou větvičky jívny „kočičky“, tedy lépe řečeno svěcené kočičky. V evropské kultuře nahradily palmové ratolesti, kterými byl Ježíš při svém příjezdu do Jeruzaléma vítán.

Lidé od pradávna věřili, že „kočičky“ posvěcené na Květnou neděli mají magickou moc. Tři kočičky z posvěcené snítky bývaly prý lékem proti bolesti v krku a zimnici. Přidávaly se také kravám do krmení, aby dobře došly. Hospodář kladl větvičky jívny za krov a zapíchal je na kraj pole. Věřil, že stavení bude ochráněno před bleskem

VELIKONOČNÍ KAKTUS

Dmnoha domácnostech se setkáme se zvláštní sukulentní rostlinou s výrazně červenými květy, která se lidově nazývá velikonoční kaktus. Pro laika je tento druh velice podobný kaktusu vánočnímu, jeho květy se vyvíjejí již v zimním období, ale rozkvétají až kolem Velikonoc a jsou oproti vánočnímu kaktusu pravidelné, listy má obroubené nápadným červeným lemem.

první jarní květy pocity, které nejsou nepodobné radosti ze znovunalezené lásky.

a že úrodu nepomlátí kroupy.

Na Velký pátek pomáhal vrbový proutek otevřít zemi i skálu a ukázat skryté poklady. Dívky se chodily tento den česat pod velkou vrbu, aby měly dlouhé a zdravé vlasy.

A nakonec na Velikonoční pondělí chlapci chodili a chodí po koledě a šlehají dívky s pomlázkou spletenou z čerstvých vrbových proutků, aby byly čiperné a veselé po celý rok.

S Velikonocemi jsou spojeny například i obyčejné kopřivy, které se přidávají do velikonočních nádivek.

TIP!

- ❁ Pokud kaktusu v zimním období poskytneme teplotu kolem 10°C, brzy se dočkáme nasazení pupat. Jakmile uvidíme, že kaktus začal nasazovat poupata, přesuneme rostlinu do teplejší a světlejší místnosti, kde se nám v čase velikonočním odmění velkým množstvím červených květů s jemným oranžovým tónem. Hlavně v době květu ji nesmíme nechat přeschnout, naopak ji dopřejeme dostatek kvalitní závlivky s hnojením.
- ❁ Rostlinku s nasazenými květy v květináči neotáčíme, porušili bychom rostlince světelné podmínky a díky nestabilní poloze by jí pak opadávaly poupata i rozkvetlé květy.

CO MOŽNÁ NEVÍTE?

- 🪴 Místo původu má velikonoční kaktus (stejně jako kaktus vánoční) v hlubokých brazilských pralesích, kde roste na stromech.
- 🪴 Velikonočnímu kaktusu se také někdy říká „věšák“ pro jeho dlouhé převislé listy.

OBDOBÍ Povelikonoční

Období, které přichází po Pondělí velikonočním, se může nazývat časem povelikonočním, i když z hlediska církevního kalendáře začínají Velikonoce v neděli na Boží hod velikonoční a končí až po 50 dnech svatodušními svátky – letnicemi.

Mezi jarní tradice a svátky, které se dnes téměř neudržují nebo které již dokonce zanikly, ale přesto stojí za připomenutí, patří mimo jiné Mezinárodní den žen. Ačkoli ho stále vnímáme jako ideologický svátek, spojený s minulým režimem, připomínají si ho dodnes téměř na celém světě – mimo evropské země např. v Kanadě, USA či Austrálii. První MDŽ slavili lidé již 19. 3. 1911 v Německu, Rakousku, Dánsku a Švýcarsku. Teprve později bylo datum oslavy tohoto svátku stanoveno

na 8. března, na památku ženských nepokojů proti válce a bídě, konaných v roce 1917 v Petrohradě.

Ještě starší jarní slavnosti, tentokráté však jen regionální, byl tzv. „slamník“ nebo také „štrozok“, konaný v Praze v úterý po Velikonocích. Šlo o průvod, který pořádal zdejší cech krejčovský a při němž řemeslníci nesli břízu očištěnou od spodních větví, na níž byl zavěšen velký slamník (bříza bývala později nahrazována dlouhým bidlem). Průvod takto došel na prostranství, kde se kolem „slamníku“ hodovalo a tancovalo až do noci.

Druhý den pořádal podobnou slavnost ševcovský cech, tzv. „Fidlovačku“. Vzhledem k tomu, že naše národní hymna pochází z divadelní hry stejného názvu, je této slavnosti věnováno větší místo.

FIDLOVAČKA

Fidlovačka byla pražská lidová slavnost, kterou pořádal obuvnický cech v Praze-Nuslích od počátku 19. století až do začátku 20. století.

Tato slavnost se konala ve středu po Velikonocích. Své jméno dostala po nástroji, kterým ševci hladí kůži na obuvi. Je to vlastně oblé dřevo, uprostřed silnější než na krajích, kterým se kůže jako válečkem „fidluje“.

Samotné oslavy se neúčastnili pouze ševci, ale i další řemeslníci. Část se vypravila do lesa, kde si vyhledali krásně urostlou břízu, kterou usekli a očistili od spodních větví. Další část

sháněla jarní květiny a zeleň, kterých bylo k ozdobení máje zapotřebí. K nejvyšší větvíčce se připevnila fidlovačka, ozdobená mašlemi a pentlemi.

Už o Velikonocích chodívali tovaryši všech řemesel ke svým mistrům a zvali je na slavnost:

„Ve jménu matky pokladnice a s dovolením starších mistrů pozdravuji vás, abyste se všichni na slavnosti Fidlovačky časně ráno najítí dali.“

Slavnost trvala celý den a v průběhu se konal průvod, který procházel pražskými ulicemi a směřoval na

CO MOŽNÁ NEVÍTE?

Kořen mandragory a mast z blínu černého způsobuje mimo jiné živé sny o létání.

louku, tehdy zvanou podle tamější studánky „Bůžkovská“ nebo také

„Nuselská“. Tam se veselili až do večera.

2. NEDĚLE VELIKONOČNÍ – BÍLÁ

První neděli po Velikonocích se říká „Bílá“. Název dostala podle bílého křestního roucha (přijatého při křestních obřadech Bílé soboty), které novokřtění při bohoslužbě slavnostně

odkládali.

Tento den je v liturgii zároveň dnem slavnostního prvního svatého přijímání.

APRÍL (1. 4.)

Zento zvyk, ač není původem českou tradicí, se u nás zabydlel a zdomácněl.

O původu aprílových žertíků není mnoho zápisů, ale jsou prameny, podle kterých smích, tropený z nachytaných lidí, vznikl původně z veselé nálady, že po nevládné zimě se žezla ujalo usměvavé jaro. První písemné sdělení o aprílu u nás pochází z roku 1690, jehož autorem byl Bartoloměj Chrystellia z Prahy. Na konci 18. století byly zprávy o „aprílovém vyvádění“ už častější.

Tento den, stejně jako 30. dubna, bývalo zvykem častovat známé a příbuzné „aprílem“. Dnes se takovým

žertíkům říká „kanadské žertíky“.

V dřívějších dobách se často posílalo „oběti aprílu“ něco vypůjčit či něco zakoupit. Šlo samozřejmě o věci, které neexistovaly, např. vtipné semínko, komáří sádlo, zaječí peří, obecní nůžky, hodinářskou motyku, červené hřebíky a v neposlední řadě bublinky do vodováhy nebo mezery do žebříku. Znamou věcí jsou i ohýbák na cihly nebo rovnák zataček.

Zkrátka v tento den si každý dával velký pozor, aby „nenalétl“ na nějaký apríl, o kterém by se mluvilo ještě velmi dlouho.

SV. VOJTĚCH (23. 4.)

Pocházel z jednoho z nejmocnějších rodů – Slavníkovců. Narodil se kolem r. 957, po vyléčení z těžké nemoci ho otec předurčil pro církevní život, v kterém byl podporován arcibiskupem Adalbertem Magdeburským, od něhož při biřmování obdržel jméno Adalbert. Vzdělání získal v Čechách a Magdeburku. Dne 19. února 982 byl zvolen v Levém Hradci za účasti Boleslava II. druhým pražským biskupem.

Díky stále rostoucí rivalitě mezi

Přemyslovci a Slavníkovci byl v r. 988 nucen opustit zemi a odešel do Itálie. Na žádost českého knížete se roku 992 vrátil do Čech, kde významně přispěl k založení prvního mužského kláštera v Čechách. Po necelých dvou letech, tedy v roce 994, musel opět odejít z Čech. V roce 995 došlo k vyraždění Slavníkovců.

Na jeho misijní cestě k Prusům byl roku 997 zabit. Polský kníže Boleslav I. Chrabřej vykoupil jeho tělo od Prusů a pohřbil je v Hnězdně. Ostatků

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Dubnový sníh
pole hnojí
a déšť požehnání
přináší.

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Prší-li na 1. dubna,
bývá mokrá máj.

Duben chladný,
deštivý,
úroda nás navštíví.

Dubnový sníh
pole hnojí a déšť jim
přináší požehnání.

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

O svatém Vojtěchu,
chladno dobytčeti
i člověku.

O svatém Vojtěchu,
před zimou
pod střechu.

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Co si duben zazelená,
květen mu to spálí.

Duben suchý,
rolníku hluchý.

Prší-li na 1. dubna,
bývá mokrá máj.

Duben chladný,
deštivý,
úroda nás navštíví.

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Před Jiřím sucho,
po něm mokro.

Na svatého Jiří
vylézají hadi, štíři.

Vojtěcha Slavníkovce se za svého vpádu do Polska r. 1039 zmocnil Břetislav I. a přenesl je do Svatovítské katedrály v Praze ve snaze o povýšení pražského biskupství na arcibiskupství.

V předvečer tohoto svátku choďvala děvčata do lesa, aby si chytila mládě divokého holuba. Protože tento úkol nepatřil mezi lehké, dávala děvčata přednost koupí těchto mláďat u hajných nebo u dřevařských dělníků. Mládě divokého holuba muselo být samečkem, holubice se děvčatům k jejich účelu nehodila.

Když se konečně šťastnému děvčeti podařilo získat mladounkého holoubka, který ještě neuměl létat, odneslo si jej tajně domů, aby o tom nikdo nevěděl. Ve své komůrce či pokoji dala holoubka pod síto nebo do nějaké truhličky, kde jej pečlivě opatrovala, krmila jej a starala se o něj. To trvalo tak dlouho, dokud neuměl holoubek létat.

Jakmile nabylo děvče jistoty, že holoubek může létat, vstalo časně ráno, dokud ještě všichni spali, a šlo s ním do „černé kuchyně“ pod komín. Zde se

s ním ještě naposledy pomazlilo, pravou rukou jej podrželo na svých ňadrech a levou, ve které drželo rukáv košile, učinilo tři kruhy ve vzduchu a vyhodilo holoubka do výše. Ten, pokud již létat uměl, vylétl komínem pryč.

Při tomto čarování děvče říkalo:

Neviděl-li nikdo nic z toho, co se pod komínem dělo, a nepotkal-li nikdo čarující děvče, dosáhla dívčina všeho, po čemž její srdce prahlo. Kouzlo mocně zapůsobilo na jejího milého, který ji pak za žádnou cenu neopustil a celá známost končila svatbou.

V den sv. Vojtěcha čarovali také holubáři. Snažili se získat kůži mladé lišky, zabité před sv. Jiřím. Měl-li holubář takovou kůži, připevnil ji na vysokou tyč a vyhnal jí všechny holuby ze svého holubníku. Poté vylezl s tyčí na střechu stavení, kde několikrát tyčí zatočil, a potom ji upevnil ke komínu. Cizí holubi pak přilétali na tuto střechu a pomíchali se s domácími holuby, s nimiž pak společně vlétali do holubníku k veliké radosti holubáře.

SV. JIŘÍ (24. 4.)

Svatý Jiří se narodil ve 3. století n. l. v urozené rodině. Křesťanskou víru zdědil po svém otci, který byl jako křesťan umučen. Nastoupil úspěšnou

vojenskou dráhu, ale když začalo za vlády císaře Diokleciána pronásledování křesťanů, byl i on po svém vyznání ke křesťanské víře uvězněn a mučen.

Své víry se nevzdal, a proto byl roku 303 popraven.

Podle lidové víry se tento den otevírala země. Proto se neměla toho dne pít voda ze studní, protože prý byla jedovatá. V tento den vylézali z omlazené země hadi a štíři, aby pak trápili lidi po celé léto.

Den sv. Jiří býval pro Sloany prvním dnem koupání v přírodě. Slunce ohřívalo zemi blahodárnými paprsky, po nichž toužila děvčata už o Smrtné neděli, když vynášela smrtku ze vsi. Tehdy zpívala:

Na sv. Jiří prý také slavík poprvé zazpívá. Svátek sv. Jiří nám připomíná každoroční památná pouť na svatou horu Říp, která bývala hojně navštěvována a konala se vždy následující neděli po tomto svátku. Lidové podání zachovalo zajímavé rčení o posvátném Řípu: „Když se psaly tři šístky (666), byla na Řípu pohanská svatyně, když se psaly tři devítky (999),

stál tam křesťanský kostelík.“

Největší radost z příchodu sv. Jiří měly děti, které v tento den vysokými hlásky odříkávaly:

Čtyřlístek nalezený před svátkem sv. Jiří se vyznačoval čarovnou mocí. O kouzelném jetelíčku se říkalo: „Jetelinka o čtyřech listech na milost, o pěti na děti, o šesti na štěstí, o sedmi na smrt“. Jak je vidět, tak se sedmička ne vždy spojovala se štěstím.

Svatý Jiří býval od 12. století zobrazován na koni jako rytíř zabíjející kopím saň, kde postava rytíře symbolizovala neohroženého bojovníka za víru, zatímco saň zlo.

Peníz s tímto vyobrazením býval všeobecně oblíbeným amuletem vojáků a myslivců, jelikož jim často hrozilo nebezpečí smrti.

Tyto penízky a medailonky měly podle lidového vyprávění ochraňovat majitele od poranění, a byly proto ve velké vážnosti.

PÁLENÍ ČARODĚJNIC – FILIPOJAKUBSKÁ NOC (30. 4.)

Pálení čarodějnic patří k doposud velmi živým zvykům.

Filipojakubská noc z 30. dubna na 1. května bývala jednou z magických nocí, kdy prý měly zlé síly větší moc než jindy, tuto noc se prý otevírala země, ukryvající četné poklady. Jako ochranu před mocí temných sil u sebe lidé nosili květ z kapradí, svícenou křídou a další předměty. Lidé věřili, že v povětří poletuje spousta čarodějnic, které se slétají na sabat. Proto se této noci říkalo „noc čarodějnic“.

Čarodějnice se před „sabatem“

potíraly kouzelnými mastmi, které jim umožňovaly létat na koštěti. Taková košťata prý bývala zhotovena z jasanového dřeva, vrbových a březových proutků.

Věřilo se, že symbol zla „ďábel“ má moc škodit prostřednictvím lidí, nejčastěji starých žen. Ty se ve středověku často stávaly obětmi „honů“ na čarodějnice. Spousta neviných žen tak skončila svůj život na hořící hranici.

Lidé se chránili před mocí temných sil nejrůznějšími

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Co si duben zazelená,
květen mu to spálí.

Duben suchý,
rolníku hluchý.

Prší-li na 1. dubna,
bývá mokrý máj.

Duben chladný,
deštivý,
úroda nás navštíví.

Dubnový sníh
pole hnojí a dešť jim
přináší požehnání.

DUBNOVÉ PRANOSTIKY

Na Filipa a Jakuba,
koníček si travičky
naškubá.

Prší-li na svatého
Filipa a Jakuba
v noci, bude
úrodný rok.

praktikami. Před vrata domu i chléva se pokládaly narypané drny, protože se věřilo, že čarodějnice, která chtěla vstoupit dovnitř, musela nejdříve spočítat všechna stébla, což do rána, kdy její moc pominula, nestihla. Stavení se kropilo svěcenou vodou. Před vrata a na dvůr se zapichovaly pruty a pichlavé trní, aby se čarodějnice poranila. Aby se čarodějnice zahнала,

práskalo se na násvi bičem a také se střílelo z pušek.

Lidé hledali mnohdy radu u „bab kořenářek“, které se vyznaly v tajích přírody, znaly tajemství bylin, uměly zahánět nemoci a dokonce i napravovat zlomeniny. Je paradoxní, že právě ony bývaly velmi stíhány pro čarodějnictví, souzeny a upáleny.

Uvidět čarodějnici bylo možné v noci na křižovatce nebo opuštěném místě.

Na ochranu před čarodějnicemi se na kopcích pálily ohně, které byly v některých krajích dávného

původu. Postupně se z výročních ohňů stalo „pálení čarodějnic“. Mladíci zapalovali košťata a vyhazovali je přitom do výšky, prý proto, aby viděli čarodějnice létající na košťatech

Ochrana úrody a dobytka se soustředila zejména na noc filipojakubskou, kdy se vesničané chránili především proti čarodějnicím, které očarovávaly, a tak poškozovaly dobytek i úrodu. V ten den platily pověry na ochranu chléva (zelené větévky na hnojiště, osypání chléva pískem). Ochrana úrody a celého hospodářství před neúspěchem, to byl hlavný účel tohoto lidového svátku.

CO MOŽNÁ NEVÍTE?

☞ Kořen mandragory a masť z blínu černého způsobuje mimo jiné živé sny o létání.

